

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

С.В. Мітіна

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

***Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та
самостійної роботи***

для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія

Київ – 2025 рік

РОЗРОБНИК: доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, *філософії та суспільних наук* Світлана МІТІНА

Рецензент: доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології, філософії та суспільних наук Олена ВЛАСЕНКО

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 25.08.2025

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Психофізіологія людини» є обов'язковим компонентом циклу професійне-орієнтованих у підготовці майбутніх фахівців, який передбачає ознайомлення студентів з нейронними, фізіологічними механізмами психічних процесів і станів, а також з основами генетики людини. Є базовою дисципліною, яка пояснює мозкову локалізацію вищих психічних процесів (пам'ять, мислення і мова, увагу, сприйняття, свідомість, емоцій, сон, стрес), причина спадкових хворіб і генетично обумовлених психопатологій.

Навчальний курс «Психофізіологія людини» має міждисциплінарні зв'язки з широким спектром дисциплін професійного спрямування, що вивчаються студентами спеціальності Психологія, зокрема, «Загальна психологія з практикумом», «Вікова психологія», «Диференційна психологія», «Психокорекція», «Основи клінічної та патопсихології».

Мета викладення навчальної дисципліни «Психофізіологія людини з основами генетики» є ознайомлення студентів з теоретичними основами психофізіології та формування системних знань про нейрофізіологічні механізми психічних процесів і функціональних станів, адаптації та діяльності людини.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПСИХОФІЗІОЛОГІЇ ЯК НАУКИ

Тема 1. Предмет, завдання, методи психофізіології.

Проблеми співвідношення мозку і психіки, психічного і фізіологічного. Дискусії з приводу предмета психофізіології. Методи психофізіологічних досліджень. Методи реєстрації імпульсної активності нервових клітин. Електрокортикограма. Електроенцефалографія і методи її реєстрації. Магнітоенцефалографія. Метод магнітно-резонансної томографії. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія. Реєстрація реакції очей. Електроокулограма. Поліграфні дослідження. Електроміографія. Електрична активність шкіри.

Тема 2. Історія розвитку психофізіології як науки

Перші спроби пошуку взаємозв'язку фізіологічних процесів і психічних станів людини давньогрецькими та давньоримськими лікарями і філософами (Гален, Гиппократ). Дослідження Г. Фехнера, Е. Вебера, Г. Гельмгольца порогів чутливості. Психофізіологічний паралелізм Г. Лейбниці. Концепція дуалізму Рене Декарда. Роль досліджень В. Вунда у створенні фізіологічної психології. Фізіологічний зв'язок між мозком і розумом. Роль концепції І.М. Сеченова, І.П. Павлова, П. К. Анохіна в розвитку психофізіології та вирішенні

основної психофізіологічної проблеми. Розділи сучасної психофізіології.

Тема 3. Нейроанатомія та фізіологія центральної нервової системи.

Загальні принципи будови та функції нервової системи. Будова, функції та види нейронів. Будова та види синапсів. Механізм передачі збудження в електричному та хімічному синапсах. Найпростіші соматичні та вегетативні рефлекторні дуги. Функціональні та морфологічні відмінності симпатичної і парасимпатичної частини вегетативної (автономної) нервової системи. Вплив симпатичних і парасимпатичних нервів на функції органів.

Модульний принцип організації нейронів великих півкуль Д. Хьюбела і Д. Візеля. Біла та сіра речовина великих півкуль. Архітектоніка кори великого мозку. Проекційні і асоціативний поля кори великого мозку. Проблема локалізації. Структурно-функціональні блоки мозку (О.Р. Лурія). Функціональна асиметрія півкуль великого мозку. Будова та функції лімбіко-ретикулярного комплексу.

МОДУЛЬ 2. ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ СЕНСОРНИХ ТА ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ.

Тема 4. Психофізіологія сенсорних процесів.

Поняття та структура аналізатора. Структурно-функціональна організація сенсорних систем Види рецепторів. Класифікація аналізаторів. Сенсорна система зору. Сенсорна система слуху.

Сомато-сенсорна система: тактильна, температурна, больова, скелетно-м'язова та вестибулярна. Сенсорна система смаку: будова смакових рецепторів, центри смакових відчуттів. Сенсорна система нюху: будова, функція та кіркове представництво. Дослідження дотикової та больової чутливості шкіри людини. Психогігієна сенсорних систем.

Тема 5. Психофізіологія сприймання та уваги.

Нейронні моделі сприйняття. Морфофункціональні рівні й етапи обробки інформації. Перцептивна спеціалізація півкуль. Сприйняття кольору, з позиції векторної моделі обробки інформації. Психофізіологічний механізм зорових ілюзій (ілюзія Мюллера-Лієра, Герінга, Сильвануса)

Нейрофізіологічні механізми уваги. Нейронний рівень: нейрони новизни, нейрони тотожності. Системний рівень: таламус, ретикулярна формація, лобові відділи кори. Механізм доминанти О.О. Ухтомського. Рефлекторна теорія уваги (І.М. Сеченов, І.П. Павлов, О.О. Ухтомський). Психофізіологічні концепції уваги (модель фільтра Д. Бродмента, модель двостадійної фільтрації А. Трейсмана, модель уваги Дж. Дойч і Д. Дойч. Методи вивчення і діагностики уваги.

Тема 6. Психофізіологія пам'яті.

Кодування інформації у нервовій системі. Роль медіаторів в консолідації слідів пам'яті (серотонін, норадреналін). Роль гіпокампа, лімбічної системи і кіркових зон у формуванні енграм пам'яті. Системи регуляції пам'яті:

неспецифічна і модально-специфічна. Механізм короткочасної та довготривалої пам'яті згідно теорії Д. Хебба. Фізіологічні та біохімічні теорії пам'яті. Роль РНК в утворенні слідів пам'яті. Дослідження процесів ретро-і проактивного гальмування слідів пам'яті.

Тема 7. Психофізіологія мовленнєвого процесу та мислення.

Роль міжпівкульної асиметрії в організації мовлення. Мовленнєві центри мозку: центр Верніке, центр Брока. Нейрофізіологічні основи мови. Молекулярно-генетичні основи мови. Периферичні системи забезпечення мови. Розвиток мови і спеціалізація півкуль в онтогенезі. Психофізіологічні механізми мислення. Функціональна асиметрія мозку і особливості розумової діяльності. Психофізіологічний механізм вербального і невербального інтелекту.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТАНІВ АДАПТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ВІДМІННОСТЕЙ ЛЮДИНИ.

Тема 8. Психофізіологія функціональних станів.

Психофізіологія сну. Фізіологічні механізми регуляції сну та бадьорості. Функціональне значення сну. Сон в онто-і філогенезі людини. Сучасні теорії сну. Нейрофізіологічні механізми сну. Стадії та фази сну. Нейрохімічні та нейрогуморальні фактори сну. Природа сновидінь. Депривація сну. Паталогічні форми сну.

Тема 9. Психофізіологія емоцій та мотивації.

Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів. Функціональна асиметрія мозку та емоції. Концепція Дж. Грея «Три мозкові механізми емоцій». Вегетативно-гуморальна теорія емоцій П. Хенрі. Роль катехоламінів, холінергічної та дофамінергічної системи системи у емоційній поведінці. Нейрофізіологічний, нервово-м'язевий, чуттєво-переживальний аспекти в теорії диференційної емоцій С. Томкінса. «Лімбічний мозок» (коло Пейпеца). Співвідношення органічних і емоційних процесів в теорії Ч.Дарвина, У. Джемс, Н. Ланге, У. Кеннона.

Концепція афекту і мотивації Н. Холта. Роль домінанти у формуванні мотивації людини. Залежність характеру емоційних проявів від задоволення потреби.

Тема 10. Психофізіологічні механізми адаптивної поведінки.

Психофізіологія стресу.

Компоненти адаптаційної системи. Види адаптації. Загальні закономірності та рівні адаптації. Роль функціональної асиметрії мозку в процесі адаптації. "Ціна" адаптації та дезадаптація. Адаптивність та адаптаційні можливості людини.

Г.Сельє «Загальний адаптаційний синдром». Стадії розвитку стресу. Особливості гострого та хронічного стресу. Центральна регуляція стресових реакцій. Сутність психофізіологічної та професійної адаптації.

Тема 11. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.

Властивості нервової системи: сила нервової системи, врівноваженість процесів збудження та гальмування, лабільність нервових процесів. Типи ВНД (І.П.Павлов). Характеристика індивідуальності людини відповідно типу ВНД. Темперамент як формальна інтеграційна основа індивідуальності.

Властивості нервової системи і спеціальні здібності. Статеві відмінності психофізіологічних функцій. Вплив статевих гормонів на поведінку жінки та чоловіка. Специфіка функціонування мозку чоловіка та жінки. Особливості функціонування мозку у лівшів. Крос-культурні дослідження індивідуальності. Дослідження екстраверсії / інтроверсії і нейротизму

3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1. Методи отримання психофізіологічної інформації (2г.).

Питання до семінарського заняття

1. Методи реєстрації імпульсної активності нервових клітин.
2. Електрокортикограма.
3. Електроенцефалографія і методи її реєстрації.
4. Магнітоенцефалографія.
5. Метод магнітно-резонансної томографії.
6. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія.
7. Реєстрація реакції очей. Електроокулограма.
8. Поліграфні дослідження. Електроміографія.
9. Електрична активність шкіри.

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.12-19.
3. Кузів О.Є.Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль, 2017. С.5-15.
4. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.30-52.

Семінар 2. Нейроанатомія та фізіологія центральної нервової системи.

Питання до семінарського заняття

1. Будова та види синапсів.
2. Механізм передачі збудження в електричному та хімічному синапсах.
3. Найпростіші соматичні та вегетативні рефлекторні дуги.

4. Біла та сіра речовина великих півкуль головного мозку.
5. Загальні властивості нервових центрів.
6. Архітектоніка кори великого мозку.
7. Проекційні і асоціативний поля кори великого мозку.
8. Проблема локалізації. Структурно-функціональні блоки мозку (О.Р. Лурія).
9. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.
10. Будова і функції лімбіко-ретикулярного комплексу.

II Практична робота (робота виконується в малих групах на занятті)

Заповніть таблицю

Вплив симпатичних і парасимпатичних нервів на функції органів

Орган	Вегетативна нервова система	
	Симпатична	Парасимпатична
Зіниця		
Залози (крім потових)		
Потові залози		
Серце		
Гладка мускулатура внутрішніх органів (бронхи, шлунково-кишковий тракт і сечовий міхур)		
Судини (крім коронарних)		
Коронарні судини		
Сфінктери		

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Майдіков Ю. Л. Нервова система і психічна діяльність людини. Навч. посібник. Київ., 2007. 280 с.
3. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.184-198.
4. Маруненко І. М., Неведомська Є., Волковська Г. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. Навчальний посібник. Київ:ЦУЛ, 2021. 184с.

Семінар 3. Структурно-функціональна організація сенсорних систем.

І. Питання до семінарського заняття

1. Поняття та структура аналізатора.
2. Види рецепторів.
3. Сенсорна система зору.
4. Сенсорна система слуху.
5. Сомато-сенсорна система: тактильна, температурна, больова, скелетно-

м'язова та вестибулярна.

6. Сенсорна система смаку: будова смакових рецепторів, центри смакових відчуттів.

7. Сенсорна система нюху: будова, функція та кіркове представництво.

II Практична робота (робота виконується в парах на занятті)

Дослідження дотикової та больової чутливості шкіри людини.

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.

2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.24-45.

3. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.53-76.

4. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Семінар 4. Психофізіологія сприйняття та уваги.

Питання до семінарського заняття

1. Нейронні моделі сприйняття.

2. Морфофункціональні рівні й етапи обробки інформації.

3. Перцептивна спеціалізація півкуль.

4. Сприйняття кольору, з позиції векторної моделі обробки інформації

5. Нейрофізіологічні механізми уваги.

1) нейронний рівень: нейрони новизни, нейрони тотожності

2) системний рівень: таламус, ретикулярна формація, лобові відділи кори.

6. Механізм доминанти О.О. Ухтомського.

II Практична робота (робота виконується на занятті)

1. Вивчення зорових ілюзій (ілюзія Мюллера-Лієра, Герінга, Сильвануса)

2. Методи вивчення і діагностики уваги.

Література:

1. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.46-50.

2. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.272-282.

3. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Семінар 5. Психофізіологія мовлення та мислення.

Питання до семінарського заняття

1. Роль міжпівкульної асиметрії в організації мовлення.

2. Мовленнєві центри мозку: центр Верніке, центр Брока

3. Нейрофізіологічні основи мови

4. Молекулярно-генетичні основи мови
5. Периферичні системи забезпечення мови.
6. Розвиток мови і спеціалізація півкуль в онтогенезі.
7. Психофізіологічні механізми мислення.
8. Функціональна асиметрія мозку і особливості розумової діяльності

II Практична робота (робота виконується на занятті)

Визначення художнього і розумового типу людей (дослідження образного та абстрактного мислення).

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.54-58.
3. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.170-201, 320.
4. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Семінар 6. Психофізіологія сну.

Дискусія на тему: «Чи потрібен людині сон», «Чому ми бачимо сновидіння?»

Питання для обговорення:

1. Фізіологічні механізми регуляції сну та бадьорості.
2. Функціональне значення сну.
3. Сон в онто-і філогенезі.
4. Сучасні теорії сну.
5. Нейрофізіологічні механізми сну.
6. Стадії та фази сну.
7. Нейрохімічні та нейрогуморальні фактори сну.
8. Природа сновидінь.
9. Депривація сну.
10. Паталогічні форми сну.

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.86-94.
3. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. С.140-151.
4. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.229-

270.

5. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Семінар 7. Психофізіологія емоцій та мотивації.

I. Питання для обговорення

1. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів.
2. Функціональна асиметрія мозку та емоції
3. Концепція Дж. Грея «Три мозкові механізми емоцій»
4. Вегетативно-гуморальна теорія емоцій П. Хенрі.
5. Роль катехоламінів, холінергічної та дофамінергічної системи системи у емоційній поведінці.
6. Нейрофізіологічний, нервово-м'язевий, чуттєво-переживальний аспекти в теорії диференційної емоцій С. Томкінса.
7. «Лімбічний мозок» (коло Пейпеца).
8. Співвідношення органічних і емоційних процесів в теорії Ч.Дарвина, У. Джемс, Н. Ланге, У. Кеннона.
9. Концепція афекту і мотивації Н. Холта.
10. Роль домінанти у формуванні мотивації людини.
11. Залежність характеру емоційних проявів від задоволення потреби.

II Практична робота (робота виконується в малих групах на занятті)

Індикатори емоцій. Лицьова експресія як засіб невербального спілкування.

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.60-69.
3. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. С.125-139.
4. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс», 2011. С.144-160.
5. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Семінар 8. Психофізіологічні механізми адаптивної поведінки.

I Питання для обговорення.

1. Загальні уявлення про адаптацію,
2. Компоненти адаптаційної системи.
3. Види адаптації.
4. Загальні закономірності та рівні адаптації.

5. Роль функціональної асиметрії мозку в процесі адаптації.
6. Адаптивність та адаптаційні можливості
7. Г.Сельє «Загальний адаптаційний синдром». Стадії розвитку стресу.
8. Особливості гострого та хронічного стресу.
9. Центральна регуляція стресових реакцій
10. Сутність психофізіологічної та професійної адаптації

Література:

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С.138-144.
3. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. С.97-104.
4. Макарчук, М. Ю., Куценко Т. В., Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс» , 2011. С.78-95.
5. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

4. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Психофізіологія пам'яті.

Мета: дослідити обсяг короточасної пам'яті, механізми асоціативної пам'яті, процеси ретро-і проактивного гальмування слідів пам'яті.

План заняття:

1. Визначити поняття, процеси та види пам'яті.
 2. Дослідити обсяг короточасної пам'яті (методика 10слів).
 3. Дослідити механізми асоціативної пам'яті
- Методика пиктограм.
4. Дослідження процесів ретро-і проактивного гальмування слідів пам'яті.
 5. Прийоми та методи мнемотехники.

Практичне заняття 2. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.

Мета: дослідження екстраверсії / інтроверсії і нейротизму, визначення типу темпераменту.

План заняття:

1. Описати властивості нервової системи: сила нервової системи, зрівноваженість процесів збудження та гальмування, лабільність нервових процесів.
2. Визначити типи ВНД (І.П.Павлов).
3. Надати характеристику індивідуальності людини відповідно типу ВНД.
4. Дослідити рівень екстраверсії / інтроверсії і нейротизму на основі чого визначити тип темпераменту. (методика Г.Айзенка).

5. Завдання самостійної роботи

5.1. Виконати завдання з зазначених тем (обов'язково для всіх студентів).

Організація самостійної роботи студентів

п/н	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності	Кількість годин за формами здобуття освіти	
			очна (де)	заочна
1	Методи психофізіології.	Аналіз літератури Написання конспекту. Підготовка до семінару (підготовка повідомлення, розробка презентацій теми)	7	10
2	1. «Взаємозв'язок психофізіології з іншими науками». 2. Найбільш актуальні проблеми сучасної психофізіології,	1. Складання блок-схем 2. Написання конспекту	7	10
3	1. «Функціональні блоки мозку (О.Р. Лурія)», визначити їх локалізацію, структуру та функції. 2. Концептуальна моделі рефлекторної дуги за Є.М. Соколовим Рефлекторна дуга 3. Парасимпатична та симпатична нервова система	Складання схеми, відзначити блоки мозку. Складання блок-схеми Заповнення таблиці.	7	10
4	Будова та функції сомато-сенсорної, зорової та слухової системи (вказати види рецепторів, провідні шляхи, та центральні відділи аналізатора).	Намалювати схеми, визначити функції кожного відділу аналізатора (вказати види рецепторів, провідні шляхи, та центральні відділи аналізатора).	10	10
5	1. Сприймання та відчуття 2. Психофізіологічні концепції уваги (модель фільтра Д. Бродмента, модель двостадійної фільтрації. На А. Трейсмана, модель уваги Дж. Дойч і Д. Дойч)	Аналіз літератури Заповнення порівняльної. Написання конспекту	4 3	5 5
6.	Порівняльний аналіз фізіологічних і біохімічних теорій пам'яті.	Скласти порівняльну таблицю.	7	10
7.	1. Психофізіологія мовлення.	1. Намалювати схему розташування мовних центрів в головному	4	5

	2. Чи можна навчити мавпу розмовляти? Чому?	мозку. Описати функцію кожного центру. 2. Дати аргументовану відповідь на питання.	3	5
8.	Психофізіологія сну. 1. Написати есе на тему: «Сон у життєдіяльності людини» 2. Підготувати інформацію для дискусії на тему: «Чому ми бачимо сновидіння?»	1. Написати есе 2. Підготувати інформацію для дискусії.	4 3	5 5
9.	Грунтуючись на теорії емоцій Ч. Дарвина, У. Джемса, Н. Ланге, У. Кеннона визначте співвідношення органічних і емоційних процесів. Дайте відповідь: «Що первинно органічні прояви чи емоції?»	Аналіз літератури Написання конспекту Дати аргументовану відповідь на питання	4 3	5 5
10.	Психофізіологія острого та хронічного стресу.	Аналіз літератури Скласти порівняльну таблицю.	7	10
11	Психофізіологія індивідуальних відмінностей.	Аналіз літератури Підготовка на захист презентації з обраної теми	7	10
	Всього		80	110

5.2. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) *(за бажанням на вибір студентів написати реферат або зробити презентацію на одну із запропонованих тем)*.

Теми рефератів (або презентацій):

1. Роль досліджень Г. Фехнера, Е. Вебера, Г. Гельмгольца в становленні психофізіології як науки.
2. Модульний принцип організації нейронів великих півкуль Д. Хьюбела і Д. Візеля.
3. Історія дослідження моторних і сенсорних зон кори головного мозку.
4. Роль досліджень В. Вунда у створенні фізіологічної психології.
5. Принципи регуляції фізіологічних функцій: клітинний механізм регуляції, гуморальна і нервова регуляції.
6. Нервові центри та фізіологічні принципи їх функціонування.
7. Морфологічні принципи діяльності НС: конвергенція, дивергенція, оклюзія, загальний кінцевий шлях та принцип зворотного зв'язку.
8. Функціональні принципи діяльності НС: іррадіація збудження, індукція, реципрокна (взаємоузгоджена) іннервація, пластичність НЦ та принцип домінант.
9. Функціональна спеціалізація лівої й правої півкуль мозку.
10. Статеві відмінності в функціонуванні мозку (статевий диєргізм).

11. Особливості функціонування мозку у лівшів.
12. Психофізіологічний механізм зорових ілюзій.
13. Дослідження психофізіологічних механізмів пам'яті Г. Еббінгауза
14. Психофізіологічний вплив кольору на людину.
15. Психофізіологічний механізм болю.
16. Психофізіологічний механізм вербального і невербального інтелекту
17. Статеві відмінності психофізіологічних функцій
18. Психофізіологічні механізми творческой діяльності людини.
19. Філо- та онтогенетичний розвиток мовлення людини.
20. Фізіологічне і психологічне значення смаку і запаху їжі для людини

6. Тестові завдання для самоконтролю

Тема 1. Психофізіологія як наука на сучасному етапі розвитку. Методи психофізіологічних досліджень

Виберіть правильну відповідь

1. Назвіть три частини психофізіології:

- а. загальна психофізіологія
- б. вікова
- в. диференційна
- г. всі відповіді вірні

2. Онтогенетичні зміни фізіологічних основ психічної діяльності людини вивчає:

- а. загальна психофізіологія
- б. вікова
- в. диференційна
- г. всі відповіді вірні

3. Метод за допомогою якого реєструється біоелектрична активність головного мозку:

- а. електроенцефалографія
- б. магнітоенцефалографія
- в. реографія
- г. електрокардіографія

4. Метод за допомогою якого реєструються параметри магнітного поля головного мозку:

- а. електроенцефалографія
- б. магнітоенцефалографія
- в. реографія
- г. електрокардіографія

5. В стані спокою на ЕЕГ домінує такий ритм:

- а. дельта-ритм
 - б. тета-ритм
 - в. альфа-ритм
 - г. бета-ритм
6. Назвіть спосіб дослідження електричної активності шкіри:
- а. метод Ферре
 - б. ехографія
 - в. реографія
 - г. електрокардіографія
7. Електрична активність шкіри зумовлена:
- а. епідермісом
 - б. м'язами
 - в. потовими залозами
 - г. сальними залозами
8. Розумова діяльність супроводжується підвищенням потужності ритму:
- а. дельта-ритму
 - б. тета-ритму
 - в. альфа-ритму
 - г. бета-ритму
9. Самооцінка параметрів психофізіологічного стану людини проводиться за допомогою:
- а. потових залоз
 - б. сальних залоз
 - в. тест САН
 - г. всі відповіді вірні
10. Підручник «Фізіологічна психологія» написав:
- а. П. Мілнер
 - б. С. Вундт
 - в. Н. Массіас
 - г. І. Павлов

Тема2. Морфофункціональні особливості нервової системи

Виберіть правильну відповідь

1. Анатомічно в головному мозку розрізняють:
- а. півкулі, стовбур мозку і мозочок
 - б. півкулі, довгастий мозок і мозочок
 - в. півкулі, міст і мозочок
 - г. всі відповіді вірні
2. Гальмівними є синапси:
- а. аксосоматичні

- б. дендродендритичні
- в. аксоаксональні
- г. соматосоматичні

3. Нервова система ділиться на:

- а. центральну і периферійну
- б. спинний мозок і нервові сплетіння
- в. головний мозок і нервові вузли
- г. головний мозок і нервові закінчення

4. Ядерні структури центральної нервової системи:

- а. групи нейронів розміщених шарами
- б. групи нейронів локально нагромаджених у білій речовині мозку
- в. шари нейронів локалізованих у білій речовині мозку
- г. всі відповіді вірні

5. Кора великих півкуль – це:

- а. сіра речовина
- б. біла речовина
- в. сіра і біла речовина
- г. всі відповіді вірні

6. За місцем контакту синапси є:

- а. аксоаксональні
- б. аксодендритичні
- в. аксосоматичні
- г. всі відповіді вірні

7. Нервова система ділиться на:

- а. симпатичну і парасимпатичну
- б. вегетативну і соматичну
- в. автономну і центральну
- г. всі відповіді вірні

8. Вегетативна (автономна) нервова система за функцією ділиться на:

- а. симпатичну і парасимпатичну
- б. центральну і периферійну
- в. соматичну і вегетативну
- г. всі відповіді вірні

9. Еферентна частина рефлекторної дуги вегетативної н.с. має нейронів:

- а. один
- б. два
- в. три
- г. всі відповіді вірні

10. Автономна нервова система забезпечує:
- а. симпатичну інервацію органів
 - б. парасимпатичну інервацію органів
 - в. гомеостаз організму
 - г. рухову інервацію органів

Тема: Психофізіологія сенсорних процесів

Виберіть правильну відповідь

1. В залежності від характеру контакту із зовнішнім середовищем рецептори є:
- а. зорові, терморецептори
 - б. зовнішні і внутрішні
 - в. дистантні і контактні
 - г. механорецептори і барорецептори
2. В залежності від природи подразника:
- а. зорові, терморецептори
 - б. зовнішні і внутрішні
 - в. дискантні і контактні
 - г. механорецептори і барорецептори
3. В залежності від відчуття рецептори є:
- а. зорові, терморецептори
 - б. зовнішні і внутрішні
 - в. дистантні і контактні
 - г. механорецептори і барорецептори
4. В залежності від локалізації рецептори є:
- а. зорові, терморецептори
 - б. зовнішні і внутрішні
 - в. дистантні і контактні
 - г. механорецептори і барорецептори
5. Рецептор має здатність перетворювати:
- а. хімічну енергію в теплову
 - б. фізичну у нервові збудження
 - в. теплову у нервові збудження
 - г. всі відповіді вірні
6. Рецептор – це:
- а. розгалуження дендрита псевдоуніполярного нейрона
 - б. розгалуження аксона біполярного нейрона
 - в. розгалуження дендрита мультиполярного нейрона

г. розгалуження аксона мультиполярного нейрона

7. Назвіть загальну властивість сенсорних систем:

- а. поріг чутливості
- б. адаптація
- в. пріоритетність інформації
- г. всі відповіді вірні

8. Загальна послідовність сенсорного процесу така:

- а. виявлення і розпізнавання сигналів, кодування, детектування і упізнавання образу
- б. виявлення сигналів, передача, кодування і упізнавання образу
- в. виявлення і розпізнавання сигналів, передача, кодування, детектування і упізнавання образу
- г. виявлення сигналів, передача, детектування і упізнавання образу

9. Види нейронів-детекторів:

- а. прості, загальні та спеціальні
- б. складні і прості, загальні
- в. спеціальні, загальні і прості
- г. прості, складні, надскладні

10. Назвіть автора, який отримав Нобелівську премію за феномен орієнтаційної вибіркості нейронів:

- а. Д. Хьюбел
- б. Т. Визел
- в. А. Хабберт
- г. Е. Вебер

Тема: Психофізіологія зорової системи

Виберіть правильну відповідь

1. Зорові рецептори називаються:

- а. гангліонарні клітини
- б. палочки і колбочки
- в. асоціативні нейрони
- г. всі відповіді вірні

2. Найкраще місце бачення в сітківці називається:

- а. жовтою плямою
- б. сліпою плямою
- в. палочками і колбочками
- г. гангліонарними клітинами

3. Далекозорість обумовлена:

- а. занадто довгою поперечною віссю ока

- б. укороченою повздожньою віссю ока
- в. нормальною повздожньою віссю ока
- г. всі відповіді вірні

4. Аномалії рефракції зумовлені:

- а. зміною форми очного яблука
- б. зміною сітківки ока
- в. зміною довжини очного яблука
- г. зміною фіброзної оболонки ока

5. Короткозорість обумовлена:

- а. занадто довгою повздожньою віссю ока
- б. укороченою повздожньою віссю ока
- в. нормальною повздожньою віссю ока
- г. всі відповіді вірні

6. Акомодація – це пристосування ока до ясного бачення об'єктів, які розташовані:

- а. на однаковій відстані від ока
- б. на різній відстані від ока
- в. в телескопі
- г. на яскравому світлі

7. Кришталик змінює свою кривизну за рахунок:

- а. війчастих м'язів
- б. ціліарник зв'язок
- в. судинної оболонки
- г. зорових нервів

8. Ціміарне тіло є похідню оболонки:

- а. фіброзної
- б. судинної
- в. сітківки
- г. всі відповіді вірні

9. Райдужна оболонка є похідною оболонки:

- а. фіброзної
- б. судинної
- в. сітківки
- г. всі відповіді вірні

10. Прозорі середовища ока:

- а. рогівка, кришталик і склисте тіло, волога передньої і задньої камер ока
- б. рогівка, волога переднього і заднього камер ока
- в. кришталик, волога передньої і задньої камер ока

г. рогівка, кришталик, волога передньої камери ока

Тема. Психофізіологія слухової і вестибулярної систем

Виберіть вірну відповідь

1. Людина чує звуки в діапазоні:

- а. від 11 до 15000 Гц
- б. від 15 до 20000 Гц
- в. від 16 до 20000 Гц
- г. від 16 до 25000 Гц

2. Орган слуху побудований із:

- а. зовнішнього вуха
- б. середнього вуха
- в. внутрішнього вуха
- г. всі відповіді вірні

3. Барабанна перетинка відноситься до:

- а. зовнішнього вуха
- б. середнього вуха
- в. внутрішнього вуха
- г. всі відповіді вірні

4. Внутрішнє вухо розташоване в:

- а. лобній кістці
- б. тім'яній кістці
- в. скроневої кістці
- г. потиличній кістці

5. Система кісткового і перетинчастого лабіринтів знаходиться в:

- а. зовнішньому вусі
- б. середньому вусі
- в. внутрішньому вусі
- г. всі відповіді вірні

6. Кістковий лабіринт заповнений:

- а. ендолімфою
- б. перилімфою
- в. ліквором
- г. кров'ю

7. Спіральний (кортіїв) орган локалізується в:

- а. кістковому лабіринті
- б. перетинчастому лабіринті
- в. середньому вусі
- г. всі відповіді вірні

8. Орган слуху (кортіїв) орган має такі рецепторні волоскові клітини з:
- а. стереоціліями
 - б. кіноціліями
 - в. стереоціліями і кіноціліями
 - г. з одним рухомим волоском
9. Вестибулярний апарат локалізується в:
- а. присінку і півколових каналах
 - б. завитці
 - в. завитці і півколових каналах
 - г. присінку і завитці
10. Кісточка вуха молоточок, коваделко і стремінце розміщуються в такому вусі:
- а. зовнішньому
 - б. середньому
 - в. внутрішньому
 - г. всі відповіді вірні

Тема. Психофізіологія смакової і нюхової систем

Виберіть вірну відповідь

1. Основні запахи, які розрізняються рецепторами нюховими клітинами:
- а. квітковий і гнильний
 - б. фруктовий і горілий
 - в. пряний і смолистий
 - г. всі відповіді вірні
2. Рецептори смаку і нюху відносяться до:
- а. хеморецепторів
 - б. механорецепторів
 - в. барорецепторів
 - г. терморецепторів
3. До солодкого найбільш чутливий такий відділ язика:
- а. кінчик язика
 - б. задня частина язика
 - в. бічні краї язика
 - г. передня частина язика
4. До якої смакової речовини адаптація розвивається швидше:
- а. гіркої
 - б. кислої
 - в. солодкої
 - г. солоної

5. Найбільша концентрація смакових сосочків локалізується на:
- а. кінчику язика
 - б. задній стінці глотки
 - в. м'якому піднебінні
 - г. мигдалині
6. Смакові рецептори розташовані на:
- а. язика
 - б. м'якому піднебінні
 - в. задній стінці глотки і надгортаннику
 - г. всі відповіді вірні
7. Складний смаковий образ утворюється із основних простих смаків:
- а. двох
 - б. трьох
 - в. чотирьох
 - г. п'яти
8. Нюхові нейросенсорні клітини локалізуються в носовій мушлі:
- а. верхній
 - б. середній
 - в. нижній
 - г. носовій перегородці
9. До складу нюхового аналізатора входять:
- а. нейросенсорні клітини
 - б. підтримуючі клітини
 - в. базальні клітини
 - г. всі відповіді вірні
10. Нюховий аналізатор відноситься до:
- а. первинночутливих
 - б. вторинночутливих
 - в. третинночутливих
 - г. немає вірної відповіді

Тема. Психофізіологія вісцерально-сенсорної та сомато-сенсорної систем
Виберіть вірну відповідь

1. Терморецептори діляться на:
- а. специфічні і неспецифічні
 - б. поверхневі і глибокі
 - в. дискантні і контактні
 - г. всі відповіді вірні

2. Терморецептори розташовані на тілі людини:

- а. шкірі
- б. рогівці ока
- в. гіпоталамусі
- г. всі відповіді вірні

3. М'язи містять такі типи рецепторів:

- а. первинні закінчення веретен
- б. вторинні закінчення веретен
- в. сухожильні рецептори Гольджі
- г. всі відповіді вірні

4. Чутливість шкіри, фасцій і відчуття рухів у суглобах передаються по:

- а. лемнісковому шляху
- б. спинноталамічному шляху
- в. спиннокортикальному
- г. спинномозочковому

5. Рецептори кістково-м'язового апарату називаються:

- а. інтерорецептори
- б. екстерорецептори
- в. пропріорецептори
- г. рецептори веретен

6. Рецептор має здатність перетворювати:

- а. хімічну енергію в теплову
- б. фізичну у нервові збудження
- в. теплову у нервові збудження
- г. всі відповіді вірні

7. Електрична активність шкіри зумовлена:

- а. епідермісом
- б. м'язами
- в. потовими залозами
- г. сальними залозами

8. За будовою рецептори є:

- а. вільні і не вільні
- б. больові
- в. температурні
- г. всі відповіді вірні

9. Поверхня шкіри людини складає від – до м²:

- а. 1,5 – 2

- б. 1,4 – 2,1
- в. 1,6 – 2,2
- г. 1,7 – 2,3

10. Тільця Фатер-Пачіні або пластинчасті є рецепторами:

- а. болю
- б. температури
- в. тиску і вібрації
- г. всі відповіді вірні

Тема. Психофізіологія уваги

Виберіть правильну відповідь

1. Увага – це психічний пізнавальний процес, який забезпечує:

- а. зосередженість свідомості на об'єкті
- б. закріплення, збереження і відтворення інформації
- в. форма спілкування
- г. реакція людини на вплив різних чинників

2. Назвіть вчених, які внесли значний вклад у вивчення уваги:

- а. І. Сеченов і І. Павлов
- б. О. Ухтомський і Д. Бродмент
- в. А. Трейсман і М. Познер
- г. всі відповіді вірні

3. Модель фільтра Д. Бродмента передбачає наявність на шляху сенсорної інформації таку кількість фільтрів:

- А4.
- б. 3
- в. 2
- г. 1

4. Яка модель фільтра передбачає наявність логічного аналізатора:

- а. Д. Бродмента
- б. А. Трейсмана
- в. Дж. Дойч і Д. Дойч
- г. М. Познера

5. Згідно теорії якого автора в корі головного мозку є самостійна система уваги:

- а. Д. Бродмента
- б. А. Трейсмана
- в. Дж. Дойч і Д. Дойч
- г. М. Познера

6. Є такі види уваги за активністю:
- а. мимовільна, довільна, післядовільна
 - б. колективна, групова, індивідуальна
 - в. стійка і нестійка
 - г. зовнішня і внутрішня

7. За формою прояву увага є:
- а. мимовільна, довільна, післядовільна
 - б. колективна, групова, індивідуальна
 - в. стійка і нестійка
 - г. зовнішня і внутрішня

8. За спрямованістю увага є:
- а. мимовільна, довільна, післядовільна
 - б. колективна, групова, індивідуальна
 - в. стійка і нестійка
 - г. зовнішня і внутрішня

9. Назвіть основні властивості уваги:
- а. стійкість і нестійкість
 - б. переключення і розподіл
 - в. зосередженість і коливання
 - г. всі відповіді вірні

10. Основні властивості уваги залежать від:
- а. властивостей нервової системи
 - б. пам'яті
 - в. емоцій
 - г. всі відповіді вірні

Тема: Психофізіологія пам'яті

Виберіть вірну відповідь

1. Назвіть вид пам'яті, за який запам'ятовуються речі, які не усвідомлюються:
- а. мимовільна
 - б. довільна
 - в. смислова
 - г. механічна
2. Назвіть вид пам'яті, який пов'язаний з розумінням того змісту, що запам'ятовується:
- а. мимовільна
 - б. довільна
 - в. смислова
 - г. механічна

3. Слухова, зорова, нюхова і смакова є різновидом пам'яті:

- а. емоційної
- б. словесно-логічної
- в. сенсорної
- г. семантичної

4. Один чоловік скаржився: «Раніше я пам'ятав усі номери телефонів знайомих. Зараз – ні». Ця його неспроможність пов'язана з процесами пам'яті:

- а. запам'ятовування
- б. відтворення
- в. збереження
- г. впізнавання

5. Який вид порушення пам'яті професора Вільчура покладено в основу сюжету польського роману «Знахар»:

- а. ретроградна амнезія
- б. гіпермнезія
- в. гіпомнезія
- г. всі відповіді вірні

6. Ви намагаєтесь відшукати потрібний вам термін під час перекладу статті у:

- а. сенсорній пам'яті
- б. семантичній пам'яті
- в. короткочасній пам'яті
- г. довготривалій пам'яті

7. Згадайте літній відпочинок і опишіть в уяві природу місцевості, де ви відпочивали. Для цього ви використали:

- а. семантичну пам'ять
- б. сенсорну пам'ять
- в. образну пам'ять
- г. всі види пам'яті

8. Фіксація інформації в пам'яті відбувається в етапи:

- а. 2
- б. 3
- в. 4
- г. 5

9. Де відбувається формування неграми?

- а. руховій корі
- б. сенсорній корі
- в. асоціативній
- г. всі відповіді вірні

10. Обсяг короткочасної пам'яті складає:

- а. 9 ± 2 елементи
- б. 7 ± 2 елементи
- в. 5 ± 2 елементи
- г. 3 ± 2 елементи

Тема. Психофізіологія адаптації людини

Виберіть вірну відповідь

1. Нормальна адаптивність характеризується:

- а. висока працездатність
- б. витривалість
- в. психічна і фізична гармонійність
- г. всі відповіді вірні

2. Причини виникнення дезадаптації:

- а. короткочасна дія сильних впливів середовища
- б. тривала дія сильних впливів середовища
- в. короткочасна дія менш інтенсивних впливів
- г. всі відповіді вірні

3. Резистентність – це:

- а. опірність
- б. сталість
- в. змінність
- г. всі відповіді вірні

4. Є такі види адаптації:

- а. фізіологічна
- б. психічна
- в. соціально-психологічна
- г. всі відповіді вірні

5. Назвіть суб'єктивні чинники адаптації:

- а. вік
- б. стать
- в. фізіологічні й психологічні характеристики особи
- г. всі відповіді вірні

6. Назвіть чинники середовища, які впливають на адаптацію:

- а. умови праці
- б. режим праці
- в. характер діяльності
- г. всі відповіді вірні

7. Гомеостаз – це:

- а. змінність внутрішнього середовища
- б. сталість внутрішнього середовища
- в. адаптивність внутрішнього середовища
- г. всі відповіді вірні

8. Назвіть вченого, який започаткував вчення про адаптацію:

- а. К. Бернар
- б. У. Кенон
- в. І. Павлов
- г. І. Сеченов

9. Назвіть рівні адаптації:

- а. субклітинний
- б. тканинний
- в. цілісного організму
- г. всі відповіді вірні

10. Адаптація – означає:

- а. пристосування організму до змін внутрішнього і зовнішнього середовища
- б. постійність організму
- в. стан рівноваги організму в змінному зовнішньому середовищі
- г. всі відповіді вірні

Тема. Психофізіологія емоцій

Виберіть вірну відповідь

1. Емоціям притаманні такі властивості:

- а. амбівалентність
- б. полярність
- в. інтенсивність
- г. всі відповіді вірні

2. Назвіть дуже сильні і бурхливі емоції, короткі за часом, які виникають як наслідок неможливості знайти вихід із надзвичайної та несподіваної ситуації:

- а. афект
- б. власне емоції
- в. стрес
- г. фрустрація

3. Оцінювальне ставлення індивіда до актуальних чи можливих ситуацій називається:

- а. афект
- б. власне емоції

- в. стрес
- г. фрустрація

4. Назвіть емоції, які функціонують у ситуаціях, які неодноразово повторюються:

- а. передбачувальні
- б. констатуючі
- в. узагальнюючі
- г. провідні

5. До зміни поведінки людини спонукають такі емоції:

- а. спонукальні
- б. підкріплювальні
- в. перемикальні
- г. комунікативні

6. Комунікативна функція емоцій реалізується через:

- а. мовлення
- б. міміку
- в. жести
- г. всі відповіді вірні

7. Адаптивну поведінку людини ініціює такий вид емоцій:

- а. відбиваюча
- б. спонукальна
- в. підкріплююча
- г. комунікативна

8. Узагальнену (інтегральну) оцінку подій забезпечує така функція емоцій:

- а. відбиваюча
- б. спонукальна
- в. підкріплювальна
- г. комунікативна

9. Емоції не виконують функцію:

- а. програмуючої
- б. комунікативної
- в. відбиваючої
- г. підкріплювальної

10. Радість, гнів і ненависть відносимо до емоцій:

- а. базисних
- б. набутих
- в. позитивних
- г. спонукальних

Тема. Психофізіологія сну

Виберіть вірну відповідь

1. Скільки часу в дорослих займає дельта-сон?

- а. 10 %
- б. 10-15 %
- в. 20-25 %
- г. 35-45 %

2. Скільки часу в дорослих займає швидкий сон?

- а. 10 %
- б. 10-15 %
- в. 20-25 %
- г. 35-45 %

3. Фізіологічною основою сновидінь є:

- а. період дрімоти
- б. поверхневий сон
- в. дельта-сон
- г. швидкий сон

4. Скільки часу (%) у дорослих займає період дрімоти?

- а. 10 %
- б. 10-15 %
- в. 20-25 %
- г. 35-45 %

5. Скільки часу у дорослих займає період поверхневого сну?

- а. 10 %
- б. 10-15 %
- в. 20-25 %
- г. 35-45 %

6. В якій стадії сну з'являються високо амплітудні повільні хвилі (дельта хвилі) на ЕЕГ?

- а. період дрімоти
- б. поверхневий сон
- в. дельта-сон
- г. швидкий сон

7. Назвіть стадію сну, яка характеризується найбільш вираженим відключенням людини від зовнішнього світу:

- а. період дрімоти
- б. поверхневий сон

- в. дельта-сон
- г. швидкий сон

8. Сон як наслідок травми або пухлини мозку називається:

- а. наркотичний
- б. гіпнотичний
- в. патологічний
- г. латергічний

9. Назвіть стадію сну, яка займає половину часу нічного сну:

- а. період дрімоти
- б. поверхневий сон
- в. дельта-сон
- г. швидкий сон

10. Сон, який настає під впливом алкоголю, наркотиків, ефіру та інших хімічних речовин, називається:

- а. монофазним
- б. наркотичним
- в. гіпнотичним
- г. патологічним

8. Питання до підсумкового контролю

1. Становлення психофізіології як самостійної науки.
2. Методи психофізіології. Вивчення електричної активності мозку.
3. Системний підхід в психофізіології. Теорія функціональної системи П. К. Анохіна.
4. Функції соматичної і вегетативної нервових систем.
5. Симпатичний і парасимпатичний відділи вегетативної нервової системи: сутність і значення.
6. Структурно-функціональні блоки мозку людини (О.Р. Лурія).
7. Функціональна асиметрія півкуль великого мозку.
8. Характеристика ретикулярної формації і лімбічної системи.
9. Будова, функції та види нейроцитів.
10. Будова, функції та види синапсів.
11. Механізм передачі збудження в електричному та хімічному синапсах.
12. Характеристика безумовного і умовного рефлексів.
13. Соматичні та вегетативні рефлекторні дуги. Концептуальна модель рефлекторної дуги за Є.М. Соколовим
14. Поняття та структура аналізатора.
15. Поняття та види рецепторів.
16. Сомато-сенсорна система: будова, функції.
17. Психофізіологія зорової системи: будова, функції.
18. Психофізіологія слухової і вестибулярної систем: будова, функції.

19. Психофізіологія смакової і нюхової систем: будова, функції.
20. Психофізіологічні механізми сприйняття.
21. Рефлекторна теорія уваги. Домінанта О.О. Ухтомського.
22. Психофізіологічні концепції уваги (Д. Бродмента, Н. А. Трейсмана, Дж. Дойч і Д. Дойч),
23. Фізіологічних і біохімічних теорій пам'яті.
24. Нейрофізіологічні основи мови. Мовленнєві центри мозку: центр Верніке, центр Брока
25. Розвиток мови і спеціалізація півкуль в онтогенезі.
26. Психофізіологічні механізми мислення.
27. Фізіологічні механізми регуляції сну та бадьорості.
28. Основні стадії сну та їх характеристика.
29. Психофізіологічні механізми сновидінь.
30. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів.
31. Психофізіологічні теорії емоцій Ч.Дарвина, У. Джемс, Н. Ланге, У. Кеннона,
32. Психофізіологія стресу. Стадії розвитку стресу (Г.Сельє).
33. Сутність психофізіологічної та професійної адаптації
34. Роль функціональної асиметрії мозку в процесі адаптації.
35. Властивості нервової системи і характеристика індивідуальності.
36. Статеві відмінності психофізіологічних функцій.

9. Критерії та система оцінювання результатів навчання

9.1. Критерії оцінки виконання завдань під час семінарського заняття

5 бали отримує студент, який повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання, активно бере участь в дискусії впродовж усього заняття

- відповідь свідчить про всебічні, систематизовані, глибокі знання,
- вільно володіє теоретичними основами і термінологією,
- правильно застосовує одержані знання для розв'язання практичних завдань;

- творчо вирішує поставлені завдання,
- гнучко використовує міжпредметні зв'язки в узагальненні інформації,

4 бали виставляється студенту за умови, що він:

- володіє понятійним апаратом з теми,
- правильно розкриває основний зміст матеріалу, але у відповіді припускається помилок,

- у цілому вирішує поставлені завдання, правильно використовує знання при розв'язанні практичних завдань але допускає 1 - 2 незначні помилки;

3 бали виставляється, якщо студент в основному:

- Бере участь у дискусії, але припускається помилки,
- зміст окремих питань викладає частково, непослідовно,
- відповідь виявляє прогалини у знаннях.

1 бал отримує студент, якщо він присутній на занятті, але не бере активну

участь в обговоренні питань.

9.2 Критерії оцінювання реферату:

Максимальну оцінку 10 балів студент отримує, якщо оформлення та зміст реферату відповідає загальним вимогам:

- відповідність змісту роботи теми реферату;
- знання досягнень науки, монографічної та періодичної літератури за темою;
- грамотність, науковий стиль викладання;
- логічність і аргументованість викладення матеріалу;
- несуперечливість понятійного апарату;
- інформативність і наочність поданого матеріалу в таблицях, схемах, рисунках.
 - представленість результатів роботи у висновках;
 - відповідність висновків поставленим завданням.
 - Відповідність оформлення роботи вимогам державного стандарту;
 - чіткість, логічна послідовність і структурованість тексту;
 - правильність оформлення графічного матеріалу (таблиць, рисунків тощо).

Оцінювання усної доповіді

- чіткість викладання змісту реферата на захисті ;
- правильність відповідей на запитання;
- уміння вести дискусію;
- володіння професійною мовою і термінологічне відповідність.

9.3 Критерії оцінювання мультимедійної презентації:

Максимальну оцінку 10 балів студент отримує, якщо оформлення та зміст презентації відповідає наступним вимогам:

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовленнєвих помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титульний слайд, зміст, список використаних джерел);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів;
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії;
- грамотність та естетичність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- грамотність і чіткість мовлення;
- наявність, обґрунтованість і доцільність використання фонового звуку;

- розміщення і комплектування об'єктів;
- єдиний стиль слайдів.

Оцінка оголошується одночасно всім студентам, які захищали реферат або презентацію, в день захисту.

9.4. Критерії оцінювання тестових завдань:

5 балів – кількість правильних відповідей – від 91 до 100%
 4 бала – від 90 до 75%
 3 бала – від 60 до 74%
 2 бал – 59-35%
 1 бал – менш 34% правильних відповідей.

9.5 Критерії оцінювання підсумкового контролю

На «відмінно» (5 балів) оцінюється відповідь, в якій студент продемонстрував коректне володіння психофізіологічної термінологією, ґрунтовні систематичні знання курсу, вміння логічної послідовно викладати теоретичний матеріал та вміння співвідносити його з практичними завданнями соціальної роботи.

На «добре» (4 балів) оцінюється відповідь, в якій студент виявив повні знання основних теоретичних положень відповідно до програми курсу, основних психофізіологічних механізмів психічних процесів, станів і діяльності людини.

На «задовільно» (3 бала) оцінюється відповідь, в якій студент виявив часткові знання будови та функціонування нервової системи.

На «незадовільно» (1-2 бала) оцінюється відповідь , в якій студент виявив поверхові знання з теоретичних основ курсу, невміння пояснити будь-які фізіологічні механізми функціонування психіки людини.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Гаврилькевич В.К., Кабашнюк В.О. Психофізіологія. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України). Київ: «Новий світ-2000». 2025. 200с.
2. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 194 с.
3. Кокун О. М. Психофізіологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
4. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Ельга Ніка-Центр», 2009. 400с.
5. Макаручук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник. Київ: ООО «Інтерсервіс», 2011. 329 с.
6. Маруненко І. М. Психофізіологія: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 408 с.

7. Психофізіологія: конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми: Сумський державний університет, 2022. 264 с.

Додаткові

1. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Ельга Ніка-Центр», 2009. 400с.
2. Майдіков Ю. Л. Нервова система і психічна діяльність людини. Навч. посібник. Київ., 2007. 280 с.
3. Маруненко І. М., Неведомська Є., Волковська Г. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. Навчальний посібник. Київ:ЦУЛ, 2021. 184с.

Інформаційні ресурси

1. Научно-образовательный сайт «Современные нейронауки». Режим доступа: <http://www.neuroscience.uk>
2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. www.nbuv.gov.ua.
3. Папка курсу на Google-диску в Classroom.
4. Освітній відеопортал. Психофізіологія. Режим доступу: <http://univertv.ru/video/psihologiya/psihofiziologiya/?mark=science1>
5. Цифрова бібліотека тематичних текстових збірок [Режим доступа: <https://www.twirpx.com>].